

Mesečnik za odjemalce

Vydrove tovarne hranil, v Pragi VIII.

Letnik VII.

Predplačati se ne more.

1. oktobra 1910.

VYDROV

JABOLČNI JULEP

Sadni soki Julep.

Lansko leto smo poskusili z izdelki jabolčnega soka čuteč se dolžne, izpolniti „občutljivi pomankljaj“ v češki industriji. Ne sramujemo se in tudi ne prikrivamo resnice, da so nam to pot pokazale tuje tvrtke, kako se ima priti v okom s podjetnostjo k abstinenci alkoholičnih pijač. Za zdravega

človeka ni težko odreči se piju in vinu kot vsakdanji pijači, ako ima za to nadomestilo. Toliko lažje je pa seveda za bolnika, kateremu zdravniki naravnost te soke priporočajo.

To je bil „Jablus“. Uspeh je bil drugačen, kakor smo ga pričakovali. Je že prirojeno, da potrebuje vsak nov izdelek gotovo dobo predno se zavede in udomači. Jabolčni sok je bil znan in danes, ko je narodna zavednost tako razvita, se je čakalo, da nekdo izpodkoplje sicer že udomačeni, toda vendarle tuj izdelek. Takoj smo bili s svojo zalogo gotovi in ne glede na dobiček, kupovali smo jabolka v času, ko se jih plača kot namizna in ko že zgubijo na kakovosti.

Ustreči hočemo našim gg. starim in upamo tudi celi vrsti novim odjemalcem jabolčnega soka. A ne samo s tem, temveč tudi z drugimi soki, katere bodemo še izdelovali, da bi imeli kaj na izbero.

Primorani smo bili spremeneti naziv „Jablus“, ki je bil izključno izbran za jabolčni sok. Razpisali smo nagrado za tako poimenovanje, ki naj bi odgovarjalo vsem sokom in sprejeli smo na predlog gospoda profesorja Zibrta naziv, ki v posebnem članku te številke razlaga o „Julepu.“

Za letošnje leto zavedemo Julep jabolčni, višnjovi, borovničevi in iz vinskega grozdja. Najboljši in najcenejši je jabolčni julep, ker je čresnjevi vsled slabe letine višenj in čresenj v resnici malo predrag. Borovničevi sok pa smo namenili bolnikom, ki trpijo na sladkorni bolezn. — Sok iz vinskih grozdov pa pride na vrsto šele ob trgatvi.

Julep pošiljamo samo po železnici. Za prvi poskus v zabojčkih po 10 steklenic. Izvolite si izbrati, kakor želite.

1/2 l. steklenica jabolčnega stane	K —.40
višnjovega „	1.20
borovničevega in robidničnega stane	— .60

Ceno soka iz vinskih grozdov bomo mogli navesti šele prihodnji mesec.

Lahko se naroči tudi zaboj z 20 ali 50 steklenicami. Cena se ne spremeni, pošiljatev s 50 steklenicami pa pošljemo na zadnjo vašo postajo. Zaboj se zaračuna in se sprejme nazaj po prvotni ceni. Za prazne steklenice plačamo po 10 vin., katere se ima poslati franko na postajo „Stará Libeň.“

Sadni soki „Julep“ so zajamčeno čisto izprešani izdelki. Primešana jim ni nikaka voda. Ker so v gorkem pasteurizirani, izdržijo shranjeni v hladnem prostoru zelo dolgo, načeti pa samo 2—3 dni, ker se hitro navzajemo drožij iz zraka in začno kisati.

Julep se pije mešan s studenčniko, sodovo ali mineralno vodo in tvori izborni osvežujoči napoj, o katerem se lahko trdi, da je zelo poceni. Če si naročite 50 steklenic, prazne

Priznanja naše otroške moke.

Že nekolikokrat smo javili našim cenjenim odjemalcem, da neprenehoma dohajajo priznanja o uporabnosti in namenu Vydrove otroške moke in posebno zahvale od starišev, katerih otrokom je naša moka zelo prijala. Naša dolžnost je, spregovoriti o tem, ali so te zahvale merodajne za nepristranost ocene naše otroške moke.

Ni čuda, da v času, ko se more največja prevara in nesmisel ponašati tudi z množino pohval od oseb najrazličnejših slojev iz vseh delov sveta, o katerih čitajoče ljudstvo seveda ne ve, če živijo, ali so sploh živeli, ali pa, da niso ničesar ocenili, mogoče pu tudi kaj drugega. Ni torej čuda, da se v takem času vzbudi nezaupanje napram vsakemu priznanju, naj se že tika česarkoli.

Že v naprej moramo poudarjati, da so priznanja o Vydrovi moki, ki smo jih objavili, izrazi iz lastnih nagibov odjemalcev, katere navajamo s celimi imeni in stanovanji, da se more vsak dvomljivec prepričati o njihovi eksistenci in resničnosti vposlanih pohval; tako, da se vsak tudi lahko prepriča, da nismo imeli nikakega upliva na njihove izjave, ker na izrecno željo za priznanje o naročenem našem izdelku ne more najpodlejši človek dokazati takega upliva.

Trditev, da se nam dana priznanja ne dajo spričati, bi bila žalitev na naših dragih odjemalcih ni tudi žalitev na zdravem razumu vsakega, ki nima predsodkov; vsaj vendar brezprimerno nizka cena naših izdelkov, posebno pa otroške moke, ne pripusti niti najmanjših nadaljnjih ugodnosti.

Preostaja nam še upoštevati notranjo ceno teh priznanj t. j. o tem, če morejo ljudje, ki niso poučeni o kemični in zdravniški vedi, pravilno presojsati o naši otroški moki. Da bi mogli na to vprašanje pravilno odgovoriti, moramo ponoviti in sicer s poudarkom, kaj je naša otroška moka.

Vydrova otroška moka je v prvi vrsti hrana, to je, da se jo ne uživa samo kot zdravilo, temveč kot redna hrana dojenčkov in to ne samo za slabotne in bolehnne otroke, ampak tudi za zdrave, torej za vse dojenčce brez izjeme, kateri pogrešajo dojenja lastne matere. Vydrova otroška moka moka ima biti dojenčem redna hrana, kot odraslim kruh.

Uspehe pravilnega uživanja je tu mogoče dokazati brez kemičnih in drobnoglednih raziskavanj; zadostuje le oko ali k večjem potipanje. Da ni potreba v tem oziru nikake znanosti in skušenosti, to je jasno. Ni potreba tudi nikake manipulacije z neznanimi in kompliciranimi aparati, ker pri tem zadostuje navadna decimalna tehtnica, na katero se vsak spozna.

Lahko torej vzamemo na znanje vsa prostovoljno nam izdana spričevala o uspehih hranitve z Vydrovo otroško moko, ki so nam bila izražena od starišev ali pestunij otrok. Da, naznanila, ki so navajala razven starosti otroka in časa, v katerem se je dete hranilo, tudi natančno težo pred za-

četkom in v dobi uživanja in ki se tičejo spričevala, so naravnost očitvidni dokazi in strokovna priznanja. Da bomo za taka spričevala posebno hvaležni našim odjemalcem, ni potreba še povdarjati.

Zato prosimo svoje cenjene gg. odjemalce, naj nam pomagajo našo zbirko takih nedvomljivih spričeval množiti še nadalje, s tem, na nas bodo obveščali o svoji zadovoljnosti ali nezadovoljnosti z Vydrovo otroško moko, odgovarjajoč na sledeča vprašanja.

V kaki starosti je dete ob času obvestila?

Kako dolgo se je hranilo z Vydrovo otroško moko?

Koliko je tehtalo pred uživanjem?

Koliko sedaj?

S svojo prošnjo za tako podrobna spričevala, pa ne odklamjano onih, katera bi vseh navedenih ne obsegala. Predobro nam je znano, da ni vedno in povsod mogoče ugoditi naši želji. bodisi, da ni priložnosti za tehtanje, ali da se ni zapomnilo, s katerim dnevom se je začelo hraniti dete z našo moko, ali so pa tu vzrok kakšni drugi zadržki. Toda tudi v takih slučajih so vendarle važna naznanila o uspehih z našimi izdelki in zato prosimo za ista v vsakem slučaju.

Pišejo nam P. T. gg.:

M. Bruneliková, soproga inženirja t. č. Nové Dvory u Kutné Hory. Blagovolite mi poslati zopet 3 kg Vaše izborne otroške moke. Imam je še eno škatljo, s kojo bodem še do nedelje izhajala, zatorej prosim pošljite moko takoj, ker naši blaženki zelo ugaja.

Jul. Grüner, mlinar, Slavětím. V prilogi Vam pošiljam sliko našega Venouška, kateri je bil brez materinega mleka hranjen le z Vašo otroško moko, ter je ob nji zelo dobro uspeval. Danes je star 10 mesecev ter je prav živahen in zdrav. Odkar uživa Vašo moko še nikoli ni zbolel.

Růžena Hladíková, soproga sluga, Bohnice, Troja. Prosim, blagovolite mi takoj poslati novih 5 kg Vaše izborne otroške moke, kajti naš fantek se po nji zelo redi. Tehta že 7 kg., pa je šele 5 mesecev star. Je zelo čil, že sam sedi in cela 2 meseca odkar uživa Vašo otroško moko še ni obolel. Pošljite nam torej takoj, ker zaloga je že pošla. Vašemu izbornemu izdelku želimo najboljši uspeh!

Draga Hrabáková, soproga gimn. profesorja, Třebíč, Morava. Vaša otroška moka je nenavadno znamenita. Prikrmovali smo otroke prej z drugo moko, katera tudi ni bila slaba, toda tacih posledic kakor z Vašo moko, nismo dosegli še z nobeno. Naš Emerih (7 mesecev star) je že v 5. mesecu imel 2 zobka, sedaj tehta

9 kg. in že sam stoji. Upamo, da v 14 dneh bode že izhodil. Je močan, trdega mesa in dosedaj še ni bil bolan. Vašo moko smo mu dajali že v prvih tednih in od te dobe do danes.

Josef Ježek, hišni posestnik, Svojek 29, Libštát. Vaša otroška moka gre naši mali Julki izbornu v slast, zatorej jo vsem priporočam.

Venouš Grüner.

Mařka Kolská, Krušovice, Krupá. Z Vašo otroško moko sem popolnoma zadovoljna, našemu Hinkotu zelo ugaja. Sedaj je star 7 tednov, hranjen je bil edino z Vašo otroško moko, izgleda tako dobro, da ga vsi občudujejo. Pošljite torej takoj zopet novo pošiljko.

Aneřka Králiková, soproga c. kr. oroř. strařmojstra, t. č. Volenice. Blagovolite mi poslati z obratno pošto 3 kg Vaše otroške moke, katera našemu Vladislavu zelo ugaja, zaloga iste nam pa že pohaja.

Karel Křiř, mlinarski pomočnik, Týnice n./Sáz. Pošljite mi zopet 3 kg Vaše otroške moke, ker našemu fanteku zelo ugaja.

Jan Liřka, sladovnik v meřčanski pivovarni, Plzeň. Naša deklica je zelo krepka, kupujem za njo od gospoda Krulac-a Vašo otroško moko, katera ji prav dobro ugaja, torej jo vsem priporočam.

Frant. Malec, tipograf, Prostějov, Dolní ul. 65. K velikemu številu onih, ki so hvaležni Vaši otroški moki za svoje zdravje in krepkost, blagovolite priřteti tudi našo Martičko. Iz slike je razvidno, kako je krepka. Juho iz Vaše moke ima zelo rada. Pije jo že od svojega prvega meseca. Dosedaj še ni resno obolela. Zobki ji rasto brez bolečin. Ima jih že 12. — Hoditi je začela v 11. mesecu. Sedaj v 17. mesecu, tehta poštenih 13 kg Vaš izdelek vsem priporočam.

Martička Malcova.

Olga Pelcova.

M. Myřková, soproga učitelja, Skochovice, Král. Mestec. Pošiljam Vam sliko naše Olge, slikane v 11. mesecu. Tehta 12 kg. in ima že 7 zobkov. Glavna hrana od 4. meseca bila ji je Vaša otroška moka, katero jako rada papa.

Václav Pecina, posestnik, Donín, Vrbno. Pošljite mi še 3 kg. Vaše izborne otroške moke, ker našemu Ivančku zelo ugaja.

Olga Myřkova.

Antonie Pelcová, vdova tehn. uradnika, pod Tetínem, Beroun. Dovoljujem si Vam poslati sliko naše Olge, katera je od 3. meseca hranjena z Vašo otroško moko, ki ji gre izborno v slast. Sedaj je stara 10 mesecev, ima 6 zobkov, in še ni obolela. Vaš izdelek zamorem vsakomur smelo priporočati.

Mar. Pihervová, soproga učitelja, Čestice. V prilogi Vam pošiljam sliko naše Mariče. Že od 2. meseca je bila hranjena z Vašo otroško moko, katera se je prav dobro obnesla, kar je na sliki razvidno. Stara je 7½ mesecev in tehta 8½ kg., kar je dokaz, da je Vaša moka zelo dober izdelek, katerega se more priporočati.

Anton Podrazil, hišni posestnik, Branná. Prosimo za takojšnje pošiljatev, navadne množine, Vaše otroške moke, ker nam že pohaja. Pri nas se je prav dobro obnesla, našemu Tončku zelo diři.

Václav Poez, krojaški mojster, Trhové Sviny. Pošljite nam zopet 1 kg Vaše otroške moke, ker našemu Romanu zelo ugaja, ter prav dobro učinkuje, tako da zasluži vso hvalo.

Zofka Pograjc, sopr. glavn. zastopn. „Vzajemno zavarov. banke“, Maribor. V prilogi pošiljam Vam v pogled sliko naše Marice, iz katere se takoj razvidi, da pri Vaši moki izvrstno vspeva. Vredno se mi zdi pripomniti, da smo na priporočilo nekega zdravnika rabili najprvo neko drugo otroško moko „Kufek“, a je naša mala skoraj dosledno trpela na motenju prebavil. Odkar pa vživa Vašo moko in to je že nekaj mesecev,

je pa popolnoma zdrava. Ko smo jo dali slikati je bila stara 9 mesecev. Z ozirom na to in če se vpošteva, da je Vaša moka v primeri z drugimi veliko cenejša, se je more vsakomur najtopleje priporočati.

B. Šrámek, tehnični ravnatelj, Prokop v Semilech. Pošiljam Vam sliko mojega 9 mesecev starega sina, kateri je že od 6. tedna hranjen edino z Vašo

Marica Pograjc.

Marica Piherova.

otroško moko, ki nikoli ni zbolel ter se že lepo postavi na noge. Zatorej moram Vašo otroško moko, kot edino hrano za otroke, najtopleje priporočati.

Martin Suska, gozdar (Pojdomí, Ruprechtov, Morava. Prosim, pošljite našemu Frideriku 3 kg Vaše otroške moke, zelo mu ugaja. Noče ničesar drugega uživati — zatorej pošiljite takoj.

Barbara Tišerova, sopr. učiteljca, Bradáčov, Cetoraz. Vaša otroška moka res izborno učinkuje. Naša Angelca je bila poprej vedno bolelna. Odkar pa jemlje Vašo otroško moko je kakor prerojena. Vse se ji čudi. Za vse to se imam zahvaliti le Vašemu izdelku, katerega pa tudi ob vsaki priliki materam najtopleje priporočam.

Bohumír Šrámek.

Jan Wawra, c. k. sod. kanc., Vrchlabi. Ker mi je Vaša otroška moka docela pošla in je zelo dobro učinkovala pri mojemu malemu, prosim, blagovolite mi poslati zopet 3 kg. iste.

Herman Werner, Maffersdorf. Prosim za blagohotno dopošiljatev 3 kg Vaše otroške moke s katero smo zelo zadovoljni. Naš sinček je 6 mesecev star in ima že 4 zobke, ne da bi bil kaj zbolel. To vse zahvalim le izborni kakovosti Vašega izdelka, kateri mu gre kaj dobro v slast.

Ludovik Zvoníček.

Václav Zvoníček, odpravnikov, Nový Bidžov. Pošiljam Vam sliko našega malega Ludovika, hranjenega že od 2. meseca z Vašo izborno moko. Je z dvojčekov, 6 mesecev star, in je bil zelo slaboten. Če bi ne bilo Vaše moke, bi gotovo ne živel. Ta mu zelo ugaja, v štirih dneh je spopal 3 zavitke. Vašo otroško moko vsem priporočam.

NARTE V.:

POMLADNA PESEM.

In fantje so zavriskali —
zapeli so na vasi
in s pesmijo čez polje šli,
oj s pesmijo o ljubicí —
o devi temnolasi . . .

„Prelepo dekle, zdrava mi —
deklé v rdeči ruti . . .
Povij mi šopek, rože tri —
počakam te na klopici,
počakam v vrtni uti . . .

. . . Prelepo polje, zorjem te —
naspim se ti v naročji,
ko zlato žito vzvalovi . . .“
In fantje so čez polje šli
in vriskali so v noči . . .

L. R. ŠTEFANOVIČ:

GOSPOD GREGOR.

Cibe, na, na, na . . . Pute, putke, put, put, put, putke,
na, na . . .“

Tako se je razlegalo prek širnega župnijskega dvorišča, od vseh strani so hitele kokoši frfotajoč k odprtim lesenim vratcem, kjer je stala postarana kuharica Katra, zajemala iz pletenice zrnje in je metala lačni perutnini.

Tam za tihimi, belimi zavesami, za katerimi je v hladu in polumraku sanjala prostorna soba, se je ob mizi vzravnal gospod Gregor in pogledal skoz okno.

Truden smehljaj mu je šinil prek obraza, ko se je sklonil nazaj nad rob stolice, sklenil roke odzadaj za glavo in gledal tako ven na dvorišče, kjer se je v dolgočasnem, mirnem popoldanskem solncu svetilo belo posuto kamenje, da je njegov odsev udarjal z medlo svetlobo na župnikov blede obraz in visoko njegovo čelo.

„Cibe, cibe, na, na, na! . . .“ je klicala še vedno Katra. Ves dolgčas in vsa puščoba in osamelost poletnega popoldneva je zvenela iz tega klica.

„O preteklost in sedanost! O sanje in resnica!“ je vzdihnil gospod Gregor in se zopet sklonil nad drobno popisano knjižico, ki je ležala pred njim na mizi.

In bral je dalje.

— Ko hodim po tihi stezi pod vasjo, kadar molče v mraku goste akacije in poje kos svojo zadnjo pesem dnevu v slovo, tedaj hodim počasi, ob vsakem koraku se vzbudi v srcu nov spomin nate, Anica, oči so kakor priklenjene na tvoj beli dom ob cesti. In še enkrat hodim s teboj po tej stezi, zdi se mi, da slišim šumenje tvojega krila po travi, da slišim tvoj sladki glas in srebrni smeh . . . Daleč za nama je vse, srce trepeče, roka drhti v roki, usta šepetajo ljubezni prikrito razodetje in ti pravijo, da si ti, Anica, moja pomlad, moja sreča, moje vse . . . —

Gospod Gregor je nevoljno stresel z glavo in dejal tiho: „Norost vse skupaj!“

Tako daleč so bili tisti časi za njim, tako se je odtujil vsemu temu, o čemer mu je pripovedoval ta dnevnik, ki ga je nekoč pisal s toliko ljubeznijo, da se mu je zdelo, da ni on vsega tega nikdar doživel, da je tuja roka polnila te strani s temi mladostnimi ljubezenskimi sanjami.

In vendar — ne! Njegova roka je pisala vse to, njegovo srce je narekovalo te besede, on sam je vse to doživel, ko je bil še študent in se je svet odpiral pred njim in ga je klicalo življenje v svoj opojni objem.

Nervozno je gospod Gregor listal po knjižici, prehitel vse strani in le na zadnji se je ustavil in bral poslednje stavke.

— Vojaške vaje . . . O Anica, kaj si me varala? Zakaj si igrala s tistim lajtnantom zvečer na klavirju, zakaj si se šla sprehajati z mamo in z njim v srebrni mesečini po tihi stezi nad cesto, koder sva midva tolikokrat hodila in si toliko sladkega povedala? Ali ti ni govoril vsak grm, vsako drevo o moji ljubezni in o obljubah, ki si mi jih ti naredila? O Anica, zakaj si me varala, zakaj si govorila v svojih pismih o ljubezni, ki je nisi čutila nikdar? Adijo, draga, bodi srečna, jaz ne bom nikoli . . . —

Deset let, deset dolgih let, polnih dela in osamelosti in odpovedi je preteklo, odkar se je vse to vršilo — in vendar gospod Gregor je trepetal, ko je prebral ta zadnji list.

Planil je pokonci, zaprl knjižico in jo raztrgal. S kosci je hitel v kuhinjo in jih dal Katri.

„Denite tole na ogenj!“

Šel je zopet v sobo, zaprl vrata za sabo in vzdiknil: „Tako! . . . Križ na ta grob!“

Sedel je k mizi in se izkušal zaglobiti v knjigo, ki je ležala pred njim.

Pozvonilo je.

V veži je vstal bernardinec Čuvaj, zvesti varuh župnišča,

in s počasnimi, pritajenimi stopinjami se je molče podal proti vratom. Katra je prišla z drsajočimi koraki iz kuhinje in odprla.

„Dober dan! Ali je gospod župnik doma?“

„Da, so doma!“

Nekdo je potrkal na vrata.

„Ave!“ je zaklical gospod Gregor.

Vrata so se odprla, tam je stal slok mož s suhim obrazom in črno brado v sivi letni obleki, za njim je bila gospa z modernim širokim klobukom in se sklanjala k dekletcu v belem kratkem krilcu, ki se je balo Čuvaja in se stiskalo k materi.

„Zdrav, Gregor!“ je zaklical prišlec in ponudil župniku roko. —

A ta je gledal nemo vanj, nekje je že moral videti ta obraz in te oči, a ni se mogel domisliti, kje.

„Ali me ne poznaš več? Saj sva skupaj sedela v osmi pred desetimi leti!“

„Ah, ti si, Jože!“ je vzkliknil župnik presenečen in veselo stisnil ponujano mu desnico.

„Da, jaz sem, Jože Tratnik, tvoj prijatelj in zdaj jezični dohtar. Glej, to je moja ženka, Anka . . . Pa saj vidva se morata poznati, saj sta nekje blizu skupaj doma.“

Dvoje velikih lepih oči je zasijalo pred gospodem Gregorjem, se potopilo v njegovo dušo kakor spomin iz davnih dni in drobna roka se je nalahko tresla v njegovi, ko ga je gospa pozdravila: „Da, gospod župnik, saj se res poznavam, dasi se že toliko let nisva videla . . .“

„Vidiš, Gregor, to je pa moja punčka Albina?“ je nadaljeval doktor Tratnik. „Pet let ima, pa ti je pametna in pridna, kakor bi jih imela deset!“

Hotel je nadaljevali, a kašelj ga je prekinil.

Gospod Gregor je ponudil stole, vsi so sedli okrog mize, pogrnjene z lepim, rožastim prtom, Katra je prinesla svetlo buteljko in kozarce.

„Vražji kašelj! Kdaj ga bo konec! Že pol leta me davi! . . .“ se je jezil Tratnik in si brisal lepo črno brado.

„Pozdravljena in dobrodošla! Oba sta mi draga znanca!“ je napil gospod Gregor z navadnim, uljudnim glasom, a z nemirnim srcem, ki mu je trepetalo od razburjenja.

„Kako si pa zalezal v to gorsko vas, Jože?“ je vprašal, ko so djali kozarce zopet na mizo.

„Bolezen, prijatelj, bolezen . . . Že pol leta mi nagaja večer kašelj. Zdaj so me zagnali zdravniki sem v čisti gorski zrak. Pravijo, da ta vse prežene — pa jaz ne verujem.“

„Oh, gotovo ozdraviš tu!“ je izpregovorila gospa.

„Bomo videli . . .“ je zganil z rameni Tratnik in nadaljeval: „Včeraj smo prišli, doli pri Slancu smo dobili stanovanje. Danes sem pa izvedel, da ti tu fajmoštruješ, spomnil sem se

nate, Anka te itak pozna — pa smo te prišli obiskat. Pogovorimo se včasih kaj in oživimo v spominih na prošle čase . . . “

Zopet je začel kašljati.

„Ali se spominjate kdaj na domači kraj, na pretekla leta?“ je med tem vprašala gospa in uprla oči v gospoda Gregorja.

„Redkokdaj, gospa . . . Ni časa se vdajati spominom. Resnost življenja mi tega ne dopusti. Služba je težka, dela mnogo — vse to človeka tako izmuči, da ne more misliti mnogo na preteklost . . . “ je odgovoril župnik in izkušal z malomarno vsakdanjostjo prikriti glas svojega srca.

„Jaz pa mislim, mnogokrat, premnogokrat na pretekle dni . . . “ je odgovorila gospa, narahlo zardela in povescila oči.

„Ženske ste sploh take, da mislite vedno na to, kar je bilo in kar bo, samo na sedanost ne . . . Moški smo pa vse drugačni, kajne, Gregor? — Kako se ti je godilo, odkar se nisva videla? Zadnjič, se mi zdi, sva govorila v Ljubljani, ko si se odpravilj ti v lemenat, jaz pa na Dunaj. Kaj si potem delal, kako se ti je godilo? Pripoveduj!“ je govoril Tratnik.

In razvil se je pogovor, stara znanca sta se pomenila prijateljski kakor nekdanj.

Gospa je začetkoma tuintam kaj izpregovorila vmes, dokler ni njeno dekletce začelo hoditi po sobi in vpraševati to in ono.

In vzdignila jo je kvišku k sliki Madone, ki je visela nad zofo, da ji je od blizu pogledala v oči, ji pokazala na veliki fotografiji med okni svoj domači kraj, kjer se je belil med temnim zelenjem njen nekdanji tihi dom, ji povedala, da tisti blede študent na sliki, ki je visela nad mizico v kotu, je tisti resni gospod, ki govori tam za mizo z očetom . . . Ves presrčen je bil njen glas, ko je vse to pripovedovala, in nato je prijela otroka za roko in ga peljala ven v vrt med cvetoče, dehteče rože in visoke melanholične solnčnice, ki so se sklanjale nad belo stezico po vrtu . . . Med zelenjem in cvetjem so se budili v srcu pozabljeni spomini na davno srečo in sanje mladih dni, morda edine, ki so bile osvojile v mladosti vse njeno srce, morda edine, ki so zamrle polagoma v vsakdanjosti življenja in zdaj nenadoma zopet vzklike še vabljivejše in lepše kakor nekoč . . . — — —

Sence so se daljšale in umirale v mraku, ko so se vrata v veži odprla in jo je mož poklical.

Odpravili so se.

„Zdrav, Gregor! Hvala, da si nas tako ljubeznivo sprejel!“ se je poslavljal Tratnik.

„Nič, nič, Jože! Kadarkoli se ti zljubi, pridi gori, da se še kaj pogovoriva! Veselilo me bo!“

Stisnila sta si roke, Albina je poljubila gospodu Gregorju roko, gospa pa se je poslovila z dolgim globokim pogledom od njega. —

Ko so se zaprla vrata za njimi, je gospod Gregor šel zopet v sobo, sedel k mizi in se zamislil v knjigo. A v srcu je bil

nemir in vihar, kakor ga ni še čutil v življenju, tiste oči, po katerih je mrla njegova mladost, so gledale neprenehoma vanj . . . Nenadoma je začutil, da je v njegovem srcu in v njegovi duši praznosta, za katero ni bilo in ne bo več rešitve, a katero je do tega dne nosil s seboj, ne da bi bil zanjo vedel in jo spoznal . . .

Zapr. je knjigo, vstal in začel hoditi po sobi. Zunaj je temnel mrak, veter se je igral z zavesami ob oknih, doli pod župniščem je šumela voda v korito in so govorila dekleta. Pa vse to se je zdelo gospodu Gregorju tako daleč in tuje, ker je vse prešumela melodija edine njegove ljubezni . . .

* * *

Dnevi so hiteli in nihče ni opazil kake izpremembe pri gospodu Gregorju.

Morda bi se bilo komu čudno zdelo, če bi ga bil srečal na izprehodih po skritih stezal in potih, koder ni prej nikdar hodil. Morda je kdo opazil, da kratko odzdravlja na pozdrave in se ne ustavlja več kakor prej in ne povpraša po vremenu in letini in zdravju. Morda bi bil kdo strmel, ko bi ga bil videl klečati pozno v noč pred razpelom in bi bil slišal njegove vzdihne in molitve — a stene tihe sobe v pritličju so bile gluhe in Katra je hodila zgodaj spat.

Obiski Tratnikovih so bili redkejši in redkejši, kajti bolni doktor je kašljal bolj in bolj in po vasi je šel glas, da ga jesen vzame.

Zunaj je bil tih večer v prvi jeseni, ko je po dolgem času v župnišču zopet zvonec naznanil obisk.

Bila je Tratnikova gospa z otrokom.

„Kako je z gospodom soprogom, gospa?“ je vprašal gospod Gregor, ponudil gospej stol in ji sedel nasproti. Nihče bi ne bil slutil, ko bi bil slišal njegov glas in videl njegove oči, da sedi pred njim ona, ki mu je v davnih dneh edina in prva odprla vrata v paradiz ljubezni, ki se je pa potem zanj na veke zaprl.

„Gospod župnik, slabo . . . Prosi vas, da bi ga prišli kdaj obiskat. Nikdar še niste bili pri nas, odkar smo tu . . .“

„Nisem se hotel vsiljevati, gospa. A če je tako, pridem vsak dan . . .“

Odločne, resne so bile te besede.

Gospa je molčala in z žalostnimi očmi strmela predse.

„Ali mislite, da ni več rešitve?“ je vprašal gospod Gregor in globoko sočutje je trepetalo v tem vprašanju.

„Bojim se, bojim, da ne . . . Ah, tako sem nesrečna, tako žalostna, tako obupana . . . Nekoč sem pričakovala sreče in radosti v življenju, pa sem dočkala to . . . Gospod Gregor, vi ne veste, kako mi je srce težko . . .“

Naslomila je glavo v dlan in zaihtela.

„Potolažite se, gospa, življenje je trnjeva pot in redki so, za katere je tudi z rožami posuta!“

A kakor bi bila preslišala te besede, je nadaljevala gospa s tihim trepetajočim glasom: „Pa saj sem si sama kriva . . . Zaigrala sem svojo mladost, zaigrala srce in srečo. Hodila sem po potih, ki so mi jih drugi odkazali, in zato se moram sedaj pokoriti. Nikdar ne bom več srečma in vesela, zame je življenje končano . . . S tistim dnem, ko sem se na materino željo poročila, sem nastopila to žalostno pot . . .“

Umolknila je in le njen pritajeni jok se je slišal v sobi.

Gospod Gregor je postal žalosten in nič ni vedel, kako bi jo potolažil.

A tedaj se je vzpela Albina k njej, jo objela z ročicami okoli vrata in jo začela tolažiti: „Mamica, ne jokati, ne jokati! Saj bom pridna!“

„Glejte, gospa — to naj bo vaša tolažba!“ je izpregovoril gospod Gregor.

Gospa je poljubila otroka na čelo in si obrisala oči.

„Ti moja zlata Albina!“

In žalost je izginila z njenega obraza, na katerega je dahnila tisti hip svoj poljub materinska ljubezen in vdanost v vse, kar jo je čakalo.

„Oprostite, gospod župnik . . .“ se je obrnila k gospodu Gregorju. „Včasih me prevzame bridkost in tak hip je bil tudi sedaj, ki me je privedel do tega, da sem vam vse potožila kot prijatelju iz prošlih dni . . . Saj mi ne zamerite?“

„Nikakor ne, gospa . . . Moja dolžnost je tolažiti žalostne in vašo bridkost čutim tisočkrat bolj globoko, ker ste mi bili nekoč tako blizu, in zato bi vas tudi tolažil in bodril, če bi le mogel . . .“

„V vaših besedah je skrita žalost, gospod župnik . . . Sploh se mi zdite mračni in potrti, odkar sem se zopet z vami sešla po tolikih letih . . . Ali niste srečni? Nekoč ste bili tako življenja polni — sedaj pa ste vsi drugačni . . .“ je govorila gospa zamišljeno.

„Ali sem srečen, vprašate, gospa? . . . Ne vem . . . Doslej sem bil, vsaj mislil sem, da nisem nesrečen, a sedaj . . .“

Umolknil je in hipoma mu je bilo žal, da se je izdal.

„A sedaj? . . . Povejte dalje, kar ste mislili!“

„Ne, gospa — čemu? . . . Visok, brezkončen zid je med nama, čez katerega ne seže več glas srca . . .“

„Zakaj ne? Ali se ne spominjate, kako je bilo nekoč — saj sva si bila dobra prijatelja . . .“

„Ne, ne, gospa, pustiva to, kar je nezaupnost in malodušnost že davno pokopala! Ne moreva in ne smeva se več brigati, kaj je na drugi strani brezkončne stene, ki naju loči . . . Pustiva vse to!“

Z nadčloveško močjo je govoril gospod Gregor te besede in zdelo se mu je, da mu jih je nekdo drugi, teman, neznan, narekoval.

„Ah, da — tako je, gospod Gregor! Pa pustiva to za vedno! . . .“ je vzdihnila gospa in vstala.

„Torej pridite k nam, kadarkoli vam je mogoče!“ je dejala in mu ponudila roko v slovo.

„Že jutri pridem . . . Pozdravite gospoda soproga in ne mislite več na to, kar sva govorila!“ se je poslovil gospod Gregor.

Ko so utihnile njene stopinje in šum njenega krila in je bela obleka Albine ugasnila v mraku, se je gospod Gregor vrnil od vrat, do koder ju je bil spremil, v sobo in sedel na svoj prejšnji prostor.

Sam je bil tako sam s svojimi mislimi kakor še nikdar ne . . . Vendar — ne, ni bil sam.

„Hahaha . . . Gospod Gregor, maziljenec Gospodov — kakšna revščina te je! . . . Ali te ni sram, da si tako klavern in neumen, ali nimaš oči, da bi videl, da te ona še ljubi, da ti je treba le z roko migniti in vse sladkosti paradiža bi dosegel? . . . Hahaha . . . Gospod Gregor — res smiliš se mi . . .“

Smejal se je izkušnjavec in si gladil brado, gospodu Gregorju pa se je zdelo, da siplje nekdo žerjavico v njegovo srce.

„Kar ti je mladost odrekla, kar je tvoja lastna nezaupnost umorila v tvojem srcu — vse to je oživel in se ti ta hip ponujalo. Sram te bodi, gospod Gregor, da nisi segel po vsem tem — zdaj se grizi in kesaj vse čase do smrti, da si vdrugeč zaigral svojo srečo! . . .“

Tako je govoril izkušnjavec in gospod Gregor mu ni vedel odgovora in njegove oči niso videle Odrešenika, ki je sijal iz mraka znad poklekніка z razpetimi rokami in bolestjo v očeh.

„Hahaha . . . Lahko se ti smejem, gospod Gregor, toda kar je, je . . . Potolaži se — ker še je rešitev za tvojo bridkost. Ne moreš je sicer več izbrisati iz srca, a pozabiš jo lahko — vsaj za hip, če ne za vedno . . . Tolažbo imaš pri hiši, doli v tvoji kleti počivajo buteljke v pesku, natoči si in v šumeči kapljici okopaj svojo dušo in pozabi na vse, na vse! . . . Kadarkoli ti bo bridko pri srcu, pij prijatelj Gregor! Tisoče sem jih tako ozdravil, ki niso imeli poguma za en greh, a dovolj malodušnosti za drugega . . . Pozabi, pozabi na vse . . .“

— Da, pozabiti na mladostna leta, na ljubezen, na današnji dan, na vse! —

Edino ta misel je bila v duši gospoda Gregorja in te misli se je oklenil.

Počasi se je zunaj večerilo, murni so začeli cvrlikati naokoli,

izpočetka tiho in turobno, potem pa krepkeje in veselejše, kakor bi se veselili jasneje in jasneje blestečih se zvezd.

V sobo je skozi okna lila tema, ne da bi jo bil videl gospod Gregor, ki je sedel sključen na stolici in bil tako zamišljen v noč in bridkost svoje duše, da ni gledal noči krog sebe in ni mogel opaziti dvoje demonskih oči, ki so triumfirale nad njegovim strtim srcem in ponosom.

Ko so se odprla vrata in je iz kuhinje šinil svetel val luči v sobo, se je gospod Gregor zdrznil in vstal.

„Oh, gospod, še luči niso prižgali!“ se je začudila Katra. „Takoj jim jo prižgem.“

„Ne, Katra, nocoj ni potreba. Idite v klet in prinesite dve steklenici in kozarec in denite vse na mizo predme!“ je odgovoril z izmučenim, trudnim glasom.

„In večerja, gospod?“ je vprašala kuharica začudeno in plaho.

„Nocoj je ni potreba . . . Storite, kakor sem ukazal!“

S tihimi, drsajočimi koraki je Katra odšla v klet in se vrnila z dvema steklenicama in ju postavila s kozarcem na mizo in molče odšla.

Za hip je obstala na vratih, zmajala z glavo, vzdihnila in zaprla.

In gospod Gregor je bil zopet sam s temo in žalostjo in malodušnostjo v srcu.

S tresočo roko je segel po steklenici pred seboj, odmašil jo in nalil.

Zacingljalo je tenko steklo, vino je žuborelo v kozarec in nekdo se je v temi pritajeno smejal . . .

Gospod Gregor je stisnil prijetno hladni kozarec, da utolaži v vinu svojo bridkost in nastopi pot, kakor jih hodi nešteto.

A ta hip je zunaj zazvonilo, naglo, prestrašeno.

Katra je hitela odpirat, kmalu je potrkala nerodna mežnarjeva roka na vrata.

Gospod Gregor je odprl.

„Kaj je?“

„Gospod župnik, hitro! . . . Gospodu doktorju doli pri Slancu je slabo, jako slabo . . . Poslal je po vas . . .“

„Takoj pridem . . .“

Ogrnil je pelerino in vzel klobuk.

Nenadoma, kakor bi bil šinil blisk v dušo in obstal v njej, je videl pred seboj vse: preteklost in bodočnost. Sramoval se je svojih misli in malodušnosti, ne s tistim čustvom, ki pride polagoma z gnusom v dušo, ampak s tistim, ki pade kakor plameneč blisk z neba in vse požge.

— Kako sem mogel plakati v mehki in se zvijati in hrepeneti po tem, čemur sem se sam odrekel? Kako sem mogel obupovati nad seboj in svojim življenjem, ko je moja pot samotna in polna odpovedi, a vendar tako lepa, in v mojih rokah in v moji

duši vse polno tolažbe za tiste, ki vzdihujejo pod bremenom svojih dni in tovorom življenja, ko se zatekajo k meni življenja trudna srca, ki trepetajo pred mrzlo roko, ki jih pelje na pot, s katere se nihče več ne vrne? . . .

Tako se je vpraševal gospod Gregor, ko je stopal skozi hladno noč dolí v vas, in nekaj velikega, blaženega mu je legalo v dušo.

„Prijatelj Jože, zdaj ti lahko z mirno dušo sežem v roko, vsaka senca je izginila iz mojega srca . . .“

Daleč nad dolino je bežal osamljen črn oblak, vsepovsod drugod pa so sijale zvezde blago in usmiljeno . . .

ELVIRA DOLINAR:

KAPITEL O VRAŽAH.

Globoko vkoreninjene se v našem ljudstvu vraže. Spojilo in zvezalo jih je tako vsestransko z vero, da jih smatra tako rekoč tudi kot versko dogmo, kot del svoje vere v živega boga. Kjer so funkcijonirali v poganskih časih razni bogovi in škrti, tam mora jim sedaj stati duhovnik; tako tudi pripisujejo duhovni gospodi odvrailno moč.

Ali treba biti s priprostim ljudstvom jako intimnim, kedor hoče kaj več zvedeti o takih rečeh. Treba se delati tudi popolnem vernega, kajti, ako le kažeš najmanjši dvom, ali najlahnejši nasmeh, takoj bo prestal dobrodušni pripovedovalec in ne spraviš več besede iz njega. Sploh so proti izobrazencem jako rezervirani, ker se boje zasmehovanja, dobro vedoč, da se ne vjemajo z njihovimi nazori. Ali s previdnostjo se marsikaj izvabi. Tako sem si v teku let nabrala celi „Hauschatz“ najlepših vraž, ki so jasna priča, koliko težkega dela bo še v vinogradu gospodovem, predno se povspne to ljudstvo na stopnjo slobodnejšega naziranja.

Ker nam pokažejo te vraže globok pogled v ljudske duše, hočem podati cenjenim svojim čitateljem par cvetk iz tega duhtečega šopka.

Globoko vkoreninjena je vera v coprnice. V vsaki vasi jih je nekaj. Navadno so to stare, grde, mršave ženske. Ima jih pa tudi mladih in lepih. Ako gre kateri sosedi gospodinjstvo od rok, ako ji dajo krave obilo mleka, ako se ji mlada perutnina dobro izvali in odredi, gotovo je temu vzrok coprnija, in če hitro ne poseže vmes kaka nesreča, če ji ne poginejo mladi puriči, ali če ji ne prisuši pred dobo krava, videle bodo dobre sosede gotovo kmalo v njej grdo coprnico, naj si bo še tako mlada in lepa.

Te coprnice, po dnevi na očigled ženske ko druge, se spremene po noči v grde krote ter skačejo po vasi in vganjajo svoj

hudobni šport. Kedor bi slučajno ubil tako kroto bi ž njo gotovo ubil tudi dotično žensko.

Nekoč smo stali neki topli letni večer pred hišo, kar se izvleče izpod stopnic grda siva krota. Dekla jo je hotela, po-teptati. Toda fant, ki je stal v bližini se strahoma oglasi: „Daj mir, coprnica je!“ boječ se zločina, ki bi se znal zgoditi s tem činom. In krota je šla nemoteno svojo pot.

Nekje v našem kraju živi umni gospodar, kojemu polje vedno dobro obrodi. Njegovo klasje baje vedno lepo stoji, njegova koruza je vedno dobro ustročena. Zato so tudi njegove kašče vedno polne. Pravijo, da ni ene miši pod njegovo streho. Vse je nedotaknjeno in čisto, med tem ko se sosedje komaj obranijo grdih glodalcev. Lahko, ker mu je gospodinja coprnica, ki ve se zlobnimi besedami odvrčati vso nezgodo in vsako nepriliko.

Kolikokrat se pripeti, da kokoši vkljub najskrbnejšemu krmljenju nič ne nesejo. Tedni in meseci poteko, a gospodinja ne vidi jajca. Ali nasadila si je kvočke, izbirala je najboljša, sveža jajca, ki so bila gotovo vplemenjena. Kvočka stori svojo dolžnost. Sedi ko prikovana na jajcih: Nikoli se ne izpozabi, da bi se predolgo proветриla na dvorišču ali kopala kje v pesku. Le malo odmora si privoščiči od trudapolnega dela valjenja. Tudi obrača in premeša jajca, kakor je to sveta dolžnost vsake zavedne, poštene kvočke. Toda glej ga spaka! Ko pride dan valjenja, ko bi morali rumeni piščančki zapustiti svoj tesni, temni dom, ni čuti nič kljuvanja po lupinah. Vse je tiho in mrtvo. A ko pregleduje gospodinja ohlajena, od obupajoče kocike zapuščena jajca, najde same smrdljive žlaprtke in mrlice namesto živih, pivkajočih tičic. Kaj drugo je vsemu temu vzrok ko grda coprniča? Gotovo je kaka zlobna, nevoščljiva soseda zakopala na njeni zemlji jajce, kar ima prav gotovo posledico, da kokoši pri tej hiši več ne nesejo, niti mladina se zvaliti ne more, dokler nesrečna gospodinja ne najde ominoznega zakopanega jajca.

Jajca sploh igrajo veliko vlogo pri coprniči. Ako čutiš, da je dobila coprnica oblast nad Tvojo hišo, da Ti dela vidno škodo, da Ti gré vse po zlem: vzemi kokošje jajce. Zakuri v peči in kadar najhuje gori, vrzi jajce v ogenj. Grozne muke bo trpela hudobna coprnica, ki hoče zlo Tvoji hiši. Kakor se peče — in cvré jajce v Tvoji peči, tako peklenške muke bo prebila ona. Nevidna moč jo bo gnala v Tvojo hišo ravno pred Tebe. Gorje ji, ako ji ne daš prijazne besede. Zgubljena je na veke.

Tako se je nekoč pripetilo, da je neka pridna gospodinja poznala na vsem svojem gospodinjstvu vidne znake coprniče. Ker je dobro poznala svoje dobre in slabe prijateljice, je takoj sumila, katera bi ji znala biti tako naklonjena. Hotela se pa je vendar prepričati. je-li vganila prav. Naredila je tedaj eksperiment z jajcem. Komaj je bilo jajce na ognju, že priteče osumljena soseda pred njo ter se dokumentira s tem za pravo copr-

nico. Vsa razbeljena je bila, težko je dihala ter od grozne muke ni mogla govoriti: To videč se je usmiljeni gospodinja topilo srce. Odpustila ji je vse grehe ter ji dala prijazno besedo. Takoj je bila coprnija prekinjena. Soseđa je prestala sopsti, vidno si je oddahnila ter počela mirno razgovarjati.

Tudi s kravami uganjajo veliko coprnije. Imaš dojno kravo. Vsaki dan Ti da po tri dežice polne mleka. Kar na enkrat Ti krava prisuši. Ni več kapljice mleka iz nje. Kaj more neki to biti? Saj je ravno tako krmljena in spravljena kot preje. Ali mleka le ni. Ako dobro paziš, kaj se v soseščini godi, lahko spoznaš, kam Ti mleko zgine. Kaj ni tam ona sosedka, ki ima samo eno mršavo bušico v hlevu, a vendar se hoče pri njej vse v mleku vtopiti. Deca pijejo mleka, kolikor ga hočejo, sira je vsaki dan v obilici, a masla nosi polne, težke lonce na prodaj. In to vse iz ene same, mršave kravice! Ali ni to očitvidna coprnija? Lahko se tudi prepričaš je-li Tvoje sumičenje pravo. In to tako-le: Zakuri v peči ter nameči jelsine. Ko bo ogenj najhuje vsplapolal, bo stopila coprnica, ki Te je oškodila, v Tvojo hišo. A njena moč je sedaj srta.

Neka gospodinja je imela dve kravi. Vsako jutro jih je guala njena hčerka na pašo. Kar gospodinja zapazi, da imajo krave veliko več mleka, kot običajno. Takoj je sumila, da se je zgodila kaka krivica in jela je izpraševati hčerko, s kom hodi na pašo in kaj tam dela. Hčerka, ki je bila še nevedna in otročje nedolžna je povedala brez ovinkov: se sosedovo Dorico hodim ter smo roso brale. Mati se je prestrašila, kajti ona sosedka je bila znana kot coprnica. Zahtevala je tedaj od hčere natančnega poročila. Stvar je bila ta: Deklici ste hodili po rosni travi, brale z roko roso v fertoh ter izgovarjale pri tem nekaj nerazumnih besed. Uspeh je bil obilica mleka pri kravah. Ker je bila gospodinja bogaboječa in pobožna, prepovedala je hčeri pasti z zlobno sosedovo Dorico. Dala je za so maše in ponehala je krivična preobilica mleka.

Nasprotno je bila gospodinja, koji so krave kar na mah prisušile. Vse prizadevanje je bilo zastonj. mleka ni bilo več. Ker je vedela, da je vzrok temu pomanjkanja kaka coprnija, je šla k domačemu kaplanu s prošnjo, naj ji pomaga. Svetoval ji je, naj postavi na pašnik kraj gozda korito ter naj nalije vanj vse mleko, ki ga bo mogla še izmolzti iz krav. Ženska res tako stori zarana pred solčnim izhodom, ter se skrije, oborožena z rožnim vencem za staro bukvo. Ko je dan odzvonil na farni cerkvi priroma iz gozda raznovrstna divjad; srne, zajci, lisice, podlasice, dihurji in kaj je še teh gozdnih živali. Vse so se paščile okoli korita ter so hlastale po mleku. Sedaj je videla verna kmetica, kam je zapravila hudobna coprnica mleko njenih krav.

Znano je, da mlada mati ne sme izpod strehe, dokler ni bila v cerkvi vpeljana. Kajti ako bi šla na polje, bi tam gotovo

toča pobila. Ako prideš kam k hiši ter vidiš lepih mladih pra-ričev, ne čudi se jim, sicer bodo poginili še to noč. Tudi ma-lemu otroku se ne čudi, naj bo še tako lepo razvit in čvrst. Tvoje začudenje mu prinaša gotovo bolezen, če ne smrt.

Ako imaš prašičev za prodajo, ne daj jih vsakomu gledati. Veroki jim škodijo. Najmanj jih pa pokaži kupcu, kojemu ne misliš za trdno prodati. Z zlim pogledom Ti zna veliko škodo-vati. „Naredil“ bi jim. Sploh, ti veroki, koliko niso uže škode napravili! Gospodinji vgonobé up na mastno pečenko; gospo-darju začarajo živino, da mu ne ostaja v hlevu, če jo še tako trdno priveže. Pa še celo nedolžnemu detetu v zibeli ne prizana-šajo. Saj dete, ako ga ravno ne mučijo gliste, gotovo največ trpi, ker „ga veroki“. Tako se tolaži mati, ki si neče priznati, da boleha njeno dete vsled malomarnega njenega negovanja.

„Narediti“ se da komu to ali ono. Največ se „naredi“ iz sovrašstva. Če komu kaj ne gré prav, pa pravijo, „narejeno mu je“. Da se pa „narediti“ tudi ljubezen. Znan mi je slučaj, kjer dekle ni maralo fanta. Nazadnje ga je pa vseeno vzela, če prav só ji stariši in sorodniki branili na vse pretege. Ni ga mogla pustiti, ker ji je bil „naredil“- Kakor začarana je bila.

Sploh pa malomarnost in brezbriznost! Vse kar dobro naše ljudstvo zagreši vsled svoje apatije, vse gre na rovaš nadna-ravnih moči. Od coprníc in coprníkov je obdano. Pregarjajo ga korak za korakom. Obupaje gleda kmet svoje gorje in se ne gane. Hoče se-li boriti s čeznaravnimi močmi? Saj on ni kriv svoje nesreče. Krive so hudobne moči, ki ga tlačijo in morijo. V Boga udan nosi svoje breme, pričakuje pomoči le od zgoraj mesto v samemu sebi.

Tu Vam je delavno polje, vzgojitelji naroda vi!

DAMIR FEIGEL:

ŽLAHTOMANIJA.

Dragi prijatelj! Obračaj pismo, kakor hočeš, pismo Ti pri-haja iz Amerike, iz New-Yorka in pisec tega pisma je Tvoj prijatelj Franc Rak. Ne slaba vest in polni žepi, ne obupne razmere in nestrpni upniki me niso prisilili do tega koraka. Ne! Da sem zapustil svojo staro domovino in si poiskal novo, je za-krivila čudna bolezen mojih prijateljev in znancev, bolezen, ka-tero so imeli drugi, a je hotela mene ugonobiti.

Toda le počasi! Vse Ti razjasnim. Neka skrivnostna moč me sili k temu, vse moram zaupati osebi, za katero sem izbral Tebe, dasi si stal tudi Ti v vrstah onih ljudi, ki so me pregan-

jali s svojo bolestnostjo in me pregnali s svojo boleznijo. Izpričati pa moram na tem mestu, da si stal Ti v zadnjih vrstah in to bo najbrže vzrok, da pišem Tebi to pismo.

Pred dvema letoma sem začel spoznavati človeštvo od popolnoma nove, povsem neznane mi strani, bodisi da nisem pazil na to, bodisi da sem bil tudi sam tak, kakoršni so bili in so še vedno drugi. Prvo spoznanje me je iztreznilo, strgalo mi hipoma gosto mreno raz oči, začel sem opazovati in — trpeti.

Pomisli, ljudje imajo manijo, da iščejo povsod sorodnike, oziroma da ne vidijo v tej ali oni sebi nje same, pač pa da vidijo v njej edino le bratranca, nečaka, strica, sploh sorodnika kake druge osebe. To bolezen sem sam krstil za „žlahtomanijo“.

Rak je ime, ki ni zastopano v veliki meri pri našem narodu. Jaz sam nimam sploh nobenega sorodnika. To sta dejstvi in vkljub obema sem zaslovel v najkrajšem času kot mož z najbolj številnim sorodstvom.

Nekoč si je pustil patentovati neki Rak svojo iznajdbo: menda novo strgalo za korenje. Ta napredek so zabeležili vsi gospodarski listi in kmalu so me začeli povpraševati moji znanci, če sem v sorodu z izumiteljem. Zanikal sem, a nihče mi ni tega verjel. Človek je že tak: raje ne verjame, kakor da bi se motil v svojih sklepih. In nprtili se mi bratranca z opazko, da se mi ni treba sramovati radi tako prozaične iznajdbe.

Kmalu na to je izšel v našem dnevniku kritično pisan uvodnik. Podpisan je bil — Rak. Prepričan sem še dandanes, da je bil to pseudonim. Ker je popisnik z gorečo bakljo posvetil v nekatere temne kote našega gospodarstva, so mnogi le meni zamerili, da imam takega strica. Nič ni pomagalo moje zatrdilo, da nisem v nobeni sorodniški zvezi z dopisnikom. Dobil sem torej — hočeš nočeš — še strica.

Pri zrakoplovni tekmi o priliki razstave si je priboril neki Rak tretjo nagrado za svoj vzlet v višino. Ni dobil mnogo, menda 2000 K in kmalu bi bil moral plačati v proslavo velikih uspehov svojega sorodnika skupno večerjo. Dokazoval sem zopet, da ni to moj sorodnik, ker se ni povspel do sedaj še noben član naše rodbine do kakega višjega mesta. Moj trud je bil brezuspešen. V očeh svojih znancev sem postal umazan skupuh, ki zatajuje svoje sorodnike samo radi skromne večerje.

To mnenje o meni se je pa kmalu izgremenilo. Listi so poročali, da so umorili divji Indijanci v Argentiniji češkega učenjaka — raziskovalca in njegovega slugo — Raka. Moji prijatelji in znanci me tedaj niti vprašali niso več, če sem s to žrtvijo v sorodu. To je bilo že samo od sebi umevno. Nemo so mi tupatam stisnili v znak sožalja roko in me prepuščali tužni žalosti, jaz sem se pa veselil, da sem bil rešen vsaj odgovorov na razna vprašanja.

Prezgodaj sem se veselil. „Žlahtomanija“ je stopila le

v drugi štadij, ki je bil še hujši od prvega. Vsak Rak je bil moj sorodnik. Za moje mnenje se nihče ni brigal.

Tako sem prišel do zelo pestrega sorodstva. Falirani trgovec Rak, ki je utekel z lepo vsoto upnikom in pravici, detomorilka Rakova, ki je zadušila s predpasnikom svojega novorojenčka, mladenič Rak, ki je zabodel v vaškem prepiru radi fletnega dekleta svojega tekmeca, vsi, vsi so bili moji sorodniki. Pomilovali so me znaci, kadar me ni bilo v njihovi družbi, radi teh nesreč v sorodstvu. Drugače so se pa molče čudili moji moralni sili, da me niso potrli tako hudi udarci ljute usode.

Nekaj časa sem se smejal temu nememu sočutju. A kmalu me je minil smeh. Nezasluženo sočutje ubija človeka. Gledati vedno le solzne oči, čutiti vedno in vedno v svoji roki tresočo se roko žalostnega prijatelja, kamorkoli sem prišel, povsod veliki oziri na moje prikrito, notranje trpljenje, na moje srčne in duševne boli, vsega tega nisem mogel več prenašati. Po nedolžnem so me obsodili in trpel sem ne toliko radi obsodbe, pač pa radi njene neutemeljenosti. Dopovedati, razložiti tem čutečim srcem njihove zmote glede mojega sorodništva, nisem mogel, saj bi me niti ne poslušali v svoji brezmejni samaritanski ljubezni do nesrečneža.

Koliko sem tačas pretrpel, si ne moreš misliti. Ni čuda, ako napravi človek v takem položaju kako neumnost. V listih sem priobčil „poslano“, da nimam sorodnikov, da odklanjam vse Rake i. t. d. Za to vsebino je bilo seveda uredništvo odgovorno le toliko, kolikor zahteva tiskovni zakon. Uspeh je bil ničev. Koj drugi dan na vse zgodaj si me Ti, dragi prijatelj — še sedaj Ti skoraj ne morem tega odpustiti — vprašal mimogrede, če je mogoče kak moj sorodnik uvrstil včerajšnje „poslano“ v liste. Toraj celo jaz sam sem moral biti s sabo v sorodu. To mi je bilo preveč, stisnilo mi je tako rekoč potni list za Ameriko v roke in sedaj sem tu.

Upam, da se kmalu vživim v nove razmere. Radoveden sem, če še strašijo Raki po stari domovini. Naj le strašijo, mene ne morejo več vznemiriti..

Prijateljski pozdrav!

Franc Rak.

New-York, 17. marca 1910.

Dragi prijatelj! Komaj dober mesec sem tu in že Ti lahko poročam, da je Amerika. Evropa v drugi, popravljeni izdaji, vsaj kar se tiče mene in zlahtomanije. Utekel sem samo domovini, nisem pa ubežal ljudem, ki so povsod enaki. Je-li to samo moja smola, moje prokletstvo, ali sem pa samo jaz tako občutljiv za te pojave bolne zvedavosti in radovednosti.

To pismo Ti pišem iz — bolnišnice. Po enem tednu sem si toliko opomogel, da lahko držim vsaj svinčnik v roki. Kosti me tako bole, da bi najraje žvižgal samih bolečin.

Vse Ti hočem popisati! Kmalu po svojem prihodu v Ameriko sem šel v obče znano zbirališče naših rojakov. Predstavil sem se in še predno sem končal, so me že prekinili od vseh strani, češ, da jim je znan namen mojega prihoda, naj le uredim zapuščino po svojem sorodniku, ki je bil vsem dober znanec. Celo mesto je bilo ogorčeno nad zamorcem, ki je ubil z drzno roko priljubljenega posestnika — Raka. Zamorca je takoj na licu mesta linčalo razjarjeno ljudstvo. Vsi listi so podrobneje opisali to zadevo.

Po treh dnevih svojega bivanja v popolnoma tujem mestu sem že imel novega sorodnika. No, k sreči je bil ta že mrtev in toliko vem, da nisem delil tačas z omizjem splošne jeze na zamorce.

Amerika vsekakor prekaša Evropo v vsakem oziru. V večernih listih je bilo, že dolgo poročilo o prihodu sorodnika zamorčeve žrtve. Moji novi znanci, ki so še hujši žlahtomani od svojih evropskih kolegov, so mi dajali nasvete, vpisali me v razna protizamorska društva — jaz revež, sem pa začel misliti na brooklinski most in na miren, samotni grob v morskih valovih.

Vsa zadeva umorjenega Raka se je menda uredila brez mene. Zaprl sem se v svojo sobo v 12. nadstropju in užival tak blažen mir pred raznimi Raki, da sem se popolnoma potolažil.

Zadnjo nedeljo sem se pa udeležil nekega shoda, ki je bil sklican proti nameravani ustanovitvi krušnega trusta. Z izvršitvijo te nakane, bi bili udarjeni vsi nižji sloji, saj je vladala že itak velika draginja kruha.

Po shodu so me v večernih urah nabili neznani storilci v samotni ulici in komaj drugi dan sem se vzbudil iz omedlevice v bolnišnici. To so mi tudi povedali, zakaj sem bil zavrato napaden.

Le poslušaj! Nov izbruh „žlahtomanije“.

Na shodu so rohneli razni govorniki posebno proti nekemu Raku, veletrgovcu z moko in večkratnemu milijonarju, ki se je potegoval v prvi vrsti in z vso gorečnostjo za novi krušni trust. V dvorani me je najbrže opazil kak zborovalec, spoznal me, doznal seveda koj moje sorodstvo z onim kapitalistom Rakom zaupal to nekaterim svojim tovarišem, ogorčenje proti milijonarju in krušnemu trustu je doseglo vrhunec in jaz sem zopet postal žrtev žlahtomanije.

Doma sem trpel le duševno, tu v Ameriki, se je pa pridružilo duševnemu trpljenju še telesno.

Kako naj si pomagam? Ali teh Rakov še ni konca? Dolgo časa, dragi prijatelji ne prenesem več takega življenja! Ako ne najdem v kratkem času izhoda, vedi, da je zahtevala nova bo-

lezen: žlahtomanija svojo prvo žrtev. Sit sem vsega! Kosti me bole, duša žalostna, meso pa kakor dobro nasekljan zrezek.

Zdravnik prihaja, da me zopet obveže.

Sklepam pismo!

Prijateljski pozdrav!

Tvoj nesrečni

Franc Rak.

New-York, 22. aprila 1910.

Dragi prijatelji! Naznanjam Ti veselo vest, da nimaš več prijatelja Franca Raka. Ni ga! Franc Rak je izginil!

Kako je prišlo do tega, to moraš še izvedeti.

Skoraj sem obupal v bolnišnici. S tako izkušenj polno preteklostjo sem se preveč udajal sentimentalnim mislim. In to je bilo slabo. K sreči sem imel služabnika, dobro, pohlevno in postrežljivo dušo, ki me je tolažil in mi hladil telesne in duševne rane.

Imel je pa vendar le eno napako. Ime mu je bilo Rak. In res me je vprašal nekega dne, ko sem že precej okreval, če sva si mogoče v sorodu.

Dovolj mi je bilo! Utekel sem! Na poti v Chicago sem si izdelal načrt. Posrečil se mi je popolnoma. Potom poslaništva sem si preskrbel novo ime. Stalo me je precej, pa kaj to! Rak nisem več, sedaj se imenujem Franc Radium.

Franc Radium! Zapomni si dobro! Radium pa zato, ker je ta prvina najhujši sovražnik bolezni: raka. Rak je umrl, živel — Radium!

S tem svojim novim imenom se sedaj gibljem popolnoma svobodno. Sicer se še dobe ljudje, ki me pomilujejo, da nimam nobenih sorodnikov, ker vedo, da je še precej nenavadno to moje ime. Njihovo pomilovanje je tudi nekak bolehav pojav, rekel bi skoraj, da je to negativna žlahtomanija. Toda ta me ne briga, saj vem, da računajo sedaj vsi z mano kot takim in ne računajo več z bratrancom mojega bratranca, z nečakom mojega strica i. t. d.

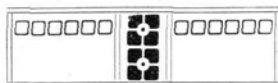
Kar sem, sem! Per aspera ad — Radium.

Sedaj pa grem k seji pripravljalnega odbora za prihodnji piknik. Vesel sem! Srečen sem! Zdi se mi, da sem prerojen!

Tebi in potem Tebe izročā vsem svojim prijateljem in znanecem v stari domovini prisrčne pozdrave.

Franc Radium.

Chicago, 7. junija 1910.

PLAZOVI.

Kakor svetle oči lepega dekleta, ki gledajo skozi gost pajčolan, predrlo je prvo pomladno solnce težke, sive megle, ki leže na zemlji kakor zadušljivo ozračje, mehki in topli so ti prvi pomladanski žarki, ki odsevajo v snegu in se bleste kot morje v tihi mesečini; stal sem z Milico sredi polja pokritega z debelim snegom, le tupatam se je videla črna mokra prst . . . ; ob obronku brda je sneg že skopnel in kazali so se prvi sledovi življenja, novega in mladega . . . gori v gozdu pa je ječalo drevje, in pokalo suho vejevje!

Šla sva po strmi poti navzgor; sneg se je udajal pod najnimi nogami, in včasih je zdrčala navzdol mala kepa, ki je vedno bolj naraščala in se slednjic razbila . . .

Nekaj samotnega in stožnega je bilo v vsi okolici; zdelo se mi je, da gledam jetnika, zaprtega v tesni celi, okovanega z debelimi verigami, skozi visoko zamreženo okno pa sije solnce, ono solnce, ki ga je ogrevalo v svobodi; njegove želje se dvigajo, solnca luči hočejo, a telo mu je okovano in zaprto v ozkih zidovih; kdaj oh kdaj zopet posije na pot njegovega življenja solnce, svobodno in veselo, kdaj posuše topli žarki solze

Tesneje se me je oprijela Milica in njene ustne so zašeptale:

„Pomlad, solnce!“

„Probuja, se novo življenje, kmalu vzcveto rože, drevje ozeleni“

„Samo prezgodaj nikar; vrhovi so še polni snega, solnce pripeka . . . in sneg se začetkoma počasi, potem pa z vedno hujšo silo spušča v dolino . . . na poti pa muči vse ono mlado življenje, ki je komaj vsklilo . . . plazovi . . . plazovi . . .“

„Ne boj se Milica, plazovi morajo priti, ker sicer ni pomladi . . . ti jo naznanjajo!“

In zdelo se mi je, da gledam visoko gori nad nama megleno maso, ki se plazi počasi navzdol, razširja se na vse strani; spremlja jo hruščni šum, drevesa pokajo in padajo . . . vedno hitreje in hitreje prihaja plaz nizdol, brdo je ovito z belo tenčico snega, ki prši naokoli

„In ako sedajle pridejo plazovi, stal bi mirno na mestu in čakal, da me zakopljejo in potegnejo seboj v dolino saj kmalu zopet ozelene gozdi, plazov pa ne bo več, večna pomlad! Iz naših trupel iz naših strtih življenj pride nov zarod . . . močan in sloboden, v mislih, ki mi umiramo v njih, se bo ta generacija rodila“

Čez par dni sva zopet prišla na obronke brda, plazovi so že prišli in pustili grozne sledove . . . ono mlado življenje, ki je komaj priklilo, ki se je opajalo v prvih žarkih pomladnega solnca, je bilo uničeno Kjer so vzcvetele prve pomladne

rože in obračale svoje čaše navzgor bilo je sedaj kamenje, plazovi so odnesli prst in rože nizdol . . . Milici so se razžalostile oči:

„Vse je uničeno!“

„Ali bliža se novo življenje, ki ga ne uničijo nobeni plazovi!

• Še malo časa in narava preboli vso to nesrečo, z novo močjo, ki klub nje vsemu, vsklije novo življenje! Narava je čakala plazov, ker je vedela, da morajo priti! A toliko lepše in bujnejše bo življenje sedaj . . . brez plazov . . . Rože vzcveto iznova . . . in naj bo solnce ali vihar — mi jih trgamo in se opajamo ob njih vonju in lepoti!“

„Da plazovi so morali priti!“

Moralí, ker sicer bi ne bilo pomladi!“

*

Tako čudne misli se porode včasi v človeški duši, hitre in nagle kakor blisk, druga za drugo se vrsti — nastajajo in zginjajo . . . a v nas puščajo sledove trenutne impresije; nehote bi se moral človek včasi vprašati. Zakaj in kako? Zakaj sem zašel v ta labirint in kako si najdem izhoda . . . Nadeje ni, ki bi me rešila, a Jazonova ladja stoji vedno nad menoj, truhla, nagnjena v stran!

Tako mi je včasi govoril prijatelj Ivan Ivanovič, ko sem sedel pri čaši čaja z njegovo prijateljico Olgo.

„A jaz upam, da se slednjič porodi v meni velika misel, ki prežene trenutne impresije, ki da temelj mojemu življenju! Jaz čakam solnca . . .“

In nekega dne je prišel s kovčegom v roki k meni:

„Jaz grem, mislim, da se bliža moja bodočnost, da vstaja v meni misel, ki naj me vodi!“

„Kam greš, Ivan Ivanovič?“

„Domov, jaz hočem dela; plazovi morajo priti in nič zato, ako pokopljejo tudi mene!“

Odšel je in ž njim Olga.

Samo enkrat mi je pisal, a njegovih besed nisem razumel, govoril mi je o svoji veliki misli, ki se še vedno ni kristalizirala, preveč je dozdej živel trenutku, a on upa v bodočnost!

Kaj upa, tega ni vedel sam! Pričakoval je nekaj silnega, velikega, kar se porodi naenkrat . . . njegova misel je bilo dete, ki pride na svet zdravo in močno — a mati umre v porodnih bolečinah.

Minilo je več nego leto dni; sedel sem v kavarni, ko vstopi dama v črni obleki, pogledam jo: bila je Olga. Prvo moje vprašanje je bilo.

„Kje je Ivan Ivanovič?“

„Prišli so plazovi in podsuli so ga! Ali zastonj so bile njegove žrtve, ti plazovi niso naznanjali pomladi!“

Pripovedovala mi je, da je bil Ivan Ivanovič pregnan v Si-

birijo, da je na potu umrl, ona pa se je vrnila. da nadaljuje svoje študije . . . in čaka novih plazov, nove nepremagljive pomladi!

Pomlad!

*

Kakor krasotica, ki je razgrnila gosto tenčico raz svoje nežno telo in se pokazala v vsi svoji krasoti, je narava Bajne skrivnosti se odkrivajo, novo, sveže ozračje se razprostira nad zemljo in nov, močan zrak polni ozka pljuča! Kako si lepa pomlad ali ti nisi večna . . . kdo ve, ako doneso tvoji cvetovi sadov . . . plazov sicer ni več . . . ali kakor kuga se plazi po zemlji ledena slana . . . na nebu pa se zbirajo oblaki; . . . nevihte prete . . . toča viharji! Čudna mati je ta narava, ki uničuje svojo lastno krasoto, ki je izšla iz nje! Večni boj, zmaga zdaj tu, zdaj tam! In vse to se ponavlja v večnost brez konca in kraja!

Zastonj so te podsuli plazovi, Ivan Ivanovič . . . dete je sledilo materi v grob . . . ni moglo pogrešati njenih prsi . . . ni moglo živeti brez njene ljubezni . . . a nadomestila ni našlo!

Ali vendar tako lepa je pomlad; spominjam se, ko sem živel doli na jugu ob morju, kjer ne poznajo pomladi, kjer ne občutijo onega prehoda iz smrti v življenje; morje šumi vedno svojo enoglasno pesen, valovi butajo ob breg in odnašajo beli pesek! Kako sem si takrat želel pomlad, one prave, kjer stopa narava z negotovim korakom naprej, kjer bojuje solnce boj s snegom in mrazom! A tu doli ob morju se je zgodilo vse to kar naenkrat!

Brez boja, brez žrtev!

Tu ni čakala speča princezinja lepega princa, tu ni čakala Penelopa Uliksa . . . tu niso uničili plazovi prvega življenja, podsuli niso prvih cvetov; tu ni vsklila iz uničenih bitij nova in svobodna moč, tu je živelo ono mirno življenje senc grškega podzemlja!

A narava ljubi boj, ki ga bojuje sama seboj, narava ljubi življenje, ki ga pričara in uniči sama . . . in človeška duša je atom te narave, živi, bojuje se in umira ž njo; kakor čaše pomladnih cvetk se dviga k solncu, in da ima krila dvignila bi se k njemu navžila bi se njegove luči in toplote, hotela bi živeti v solnčnih sferah; ali tako vroči so ti solnčni žarki gori na azuru, da bi užgali krila in uničili dušo, ki se je dvignila do njih.

Ljubim pomlad ne radi njene krasote, mehkega solnca, opojnih rož, lepih in nežnih cvetov, jaz ljubim oni boj med solncem in snegom, jaz ljubim in čakam da pridejo plazovi, da uničijo, kar je slabega, mladega, da more potem solnce pričarati novo močno življenje!

Plazovi morajo priti, ker sicer ni pomladi!

PIJANSTVO.

Pijanstvo je velika in zelo razširjena napaka našega naroda. Pijanstvo ne uniči le pijanca samega, ampak tudi njegovo potomstvo. Zelo žalosten pojav je, da je prebivalstvo v nekterih naših občinah telesno in naravnost neverjetni meri nazadovalo. Mladi naraščaj je slab in bolehen; pri stavnjah je vsako leto manj zdravih in lepo razvitih mladeničev-korenjakov; vnuk je slabotnejš in manjše rasti, kakor ded; sinu že s štiridesetimi leti izpadajo zobje, lasje so sivi in redki, oče pa je še s sedemdesetimi svež, ima bele, zdrave zobe in goste lase. Poboji in pretepi so na dnevnem redu, kmetije propadajo, delavstvo se pogrezuje v bedo. Res so tudi drugi socialni vzroki teh žalostnih razmer ali pijanstvo je vsaj tretjino, če ne dve tretjini krivo vsega tega zla. Naše ljudstvo ne veruje, da je alkohol škodljiv. — „Žejen sem,“ pravi eden. Ali alkohol žejo le zvišuje. Vode gotovo nihče ne bi popil par litrov en večer; dva kozarca vode bi mu ugasila najhujšo „žejo“, ktero zaliva v gostilni nepretrgoma par ur z vinom ali žganjem ali pivom za drag denar. — „Alkohol greje,“ pravi drugi. Ali on le širi žilice v koži, da pordeči in nabrekne, v resnici pa toploto še znižuje. Potovalci v mrzlih severnih krajih trdijo, da je tisti najbolj utrjen proti mrazu, ki sploh ne pije alkohola. — „Alkohol daje moč,“ pravijo tretji. Ali le v prvem trenutku se čuti človek močnejšega, potem pa pride še večja utrujenost in slabina. Liebig je rekel, da daje košček kruha telesu več moči, kakor deset litrov piva. — „Alkohol razveseljuje,“ trdijo njegovi častilci. Ali kakšno je navdušenje, kakšno je to veselje, ki ga je treba buditi s pijačo. Res alkohol otopuje mozek, da pozabi na skrbi in nesrečo. Ali nesreče in skrbi se iznebiš mnogo uspešnejše z delom, s poštenim razvedrilom, s čitanjem lepe knjige, s sprehodom po naravi, kakor pa s pijačo, ki te le še bolj uničuje. — „Moram piti že zaradi družbe,“ se izgovarjajo nekteri. Če bi kdo zahteval, da se pojdi kopat v globoko vodo, gotovo ne pojdeš, če neznaš plavati, garjavemu ne boš stiskal roke, pa če je tudi tvoj prijatelj in zaradi znancev se ne boš postavljaj na glavo, ker je v tvojih letih to škodljivo in smešno. Ali če te vabijo k pijači, greš, zapravljajš denar in zdravje, opijaš se in delaš sramoto sebi in svoji družini. — Ne, alkohol le uničuje zdravje, premoženje in čast posameznikov, upropastuje družine, podkopava bodočnost potomstvu in je za vsaki narod največja nesreča.

Neverjetno.

„Ali vidite damo s premljevalcem na teh strmih počinah! Skoraj ni verjetno, da zamore mati štirih otrok, počenjati take stvari.“ —

„— in k tomu je to še moja gospa, jaz sem državni pravnik, pa ne morem nič proti temu ukreniti.“

Iz navade.

„Kje pa ste pustili milostljivo, gospod profesor?“

„Uslužbena je. Prismočila je opoldne svinjenino, pa sem ji za kazen naložil, da jo mora speči do večera desetkrat prav.“

Grožnja.

„Ljubi možiček, plezanje po teh pečinah je skrajn · nevarno in raditega bi bilo boljše, ako ostaneš tukaj.“ —

„Ali gospa sodnikova, pustiti vendar iti vašemu možu z nami saj smo že nevarnejši partije naredili.“

„Dobro, gospod, dam torej mojega moža v vaše nadzorovanje, to pa povem že naprej, ako bi se mu kaj zgodilo me morate vzeti vi.“

Nujna reč.

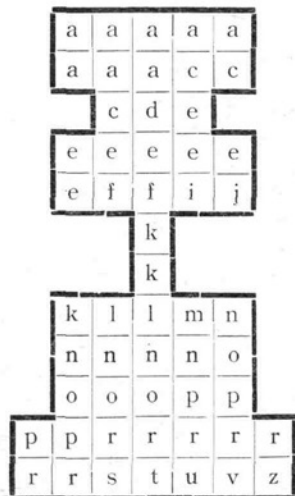
„Prosim te, človeče, zakaj je tebi frak?“

„Neumneš, kaj misliš, da ne hodim beračit tudi po boljših hišah . . .“

78. Uganka.

Oskar P., Miren.

1. ime, 2. turška knjiga, 3. cvetlica, 4. posoda, 5. priprava za pisanje, 8. popotnik, 9. rastlina, 10. žival, 11. ime, 12. pripadnik romanaroda. Srednje črke navzdol značijo ime slovenskega pesnika.

79. Besedna uganka.

Vinko Snežničanov iz Kajtebriga.

Besedo štirih črk dobite, — uganiti to ne bo težko, teptala prva je zemljo, — zdaj prvo k zadnji pritrдите, — za nobel žensko je ime, na prvo mesto tretjo prenesite, dobite to, kar je bilo.

80. Tajinstveni napis.

Svojmir Svojmirov, Ljubljana.

dv.

AKRA t. DAK DORHI tr. ODA

81. Aritmogrif.

Eduardovič iz Polzele.

1234567 vzame v roko 123567 in čita, ker ima 123.

82. Tajinstven napis.

Radivoj Tušak, Polzela.

Z dr. ava du. savz dr. ave mte LESU.

83. Šaljivo vprašanje.

Mihael Pustišek, Zdole.

V čem sta si fotograf in lovec podobna?

84. Homonim.

Franja Kozjek, Vače.

Kje neki je naš —
da bi gnal na pašo naše —

85. Rebus.

Marta Gobec, Šentjaž.

Most 100 m²

N. A. LEV:

Nov slučaj Sherlock Holmesa.

Bilo je pozimi malo pred božičem. Sherlock Holmes, slavní londonski detektiv, je sedel oblečen v komodni domači suknji v čumnati, ki je bila že precej zakajena. V taki atmosferi je Holmes najlažje reševal zapletene zločine.

„In tako bi imel zadnjo nitko tajne tatvine“, je rekel sam pri sebi, vstal, malo prenehal in dostavil: „Nekdo me obišče. voz se je vstavil pred hišo.“

In v resnici, za kratek čas je v njegovem stanovanju krepko pozvonilo in v sobo je vstopil lepo opravljen gospod, kateremu se ne more reči, ali je mlad, ali star.

„Oprostite“, je rekel, „da vas, gospod Holmes, motim v tako dragem času. Sem doktor Jurij Lark in potrebujem vaše pomoči.“

Holmes je pozval gosta naj se vsede in pripoveduje. Doktor je pričel: „Imam prijatelja pisatelja Karola Clerka.“

„Poznam ga“, preruši Holmes, „ljubeznjiv, živahen pripovedovatelj in bister pozorovatelj življenja in ljudske notranjosti!“

„Da“, pravi doktor Lark, „Ta moj prijatelj je zginil.“

Na mirnem obličju Holmesa so se pokazali znaki presenečenja in radovednosti, kar je pa hitro prekril in njemu prirojeno mirno vprašal: „Kaj veste o tem bližjega?“

Doktor je začel pripovedovati: „Včeraj podnoč sva sedela s Karolom v klubu ter igrala šah. Toda že pred šesto uro sva se ločila in on je odšel iz kluba. Nisem se nadejal, da slišim danes tako novico!“

„Odhajal je tudi drugikrat v tem času?“

„Večkrat“, je odgovoril Lark.

„Ali je bilo na njem opaziti kakšno razburjenje?“ je vprašal Holmes.

„Nisem zapazil.“

„Je on dober igralec?“ je vprašal dalje detektiv.

„V primeri z menoj zelo dober, a včeraj je zgubil vse partije.“

„To je bil gotovo raztrešen in v mislih se mudil nekje drugje,“ pravi Holmes. „Torej dalje! Kam je šel?“

„Odpeljal se je v svoje stanovanje.“

„Če se ne motim, je dosedaj še samec“, pripomni Holmes.

„Tako je“, pravi doktor, „Gospodinji mu teta, gospa Cookova. Kakor mi je ona pravila, posedel je kratek čas v njeni družbi, šel v svojo spalnico, kamor si je dal prinesiti došle časopise in vodo za grog, katerega si kuha sam po svoji navadi. Kmalu je voščil lahko noč in se od nje poslovil.“

„Koliko je bila ura?“

„Gospa Cookova pravi, da je bilo šele osem. Pozneje ga ni več videla. Ker ga danes ni bilo k zajutрку, ga je šla sama buditi. Toda nikdo se ni oglasil. Ker je bil ostal ključ v vratih, ki spojujejo njegovo spalnico z ostalim stanovanjem, je dala odpreti vrata, ki vodijo na hodnik, z drugim ključem. V sobi ni bilo žive duše. Postelja je bila od prejšnjega dne postлана in očividno ni ležal v njej. Prestrašena gospa je naznanila zadevo policiji in meni, kot njegovemu najboljšemu prijatelju. Policija je zaslislala hišnika in vse ljudi v hiši, a zaslišanje ni pokazalo nikakega sledu. Z zaupanjem se torej obračam do vas, da nam pomagate iskati ubogega Clerka“. Holmes je vstal rekoč: „Pojdimo tja!“ Hitro se je oblekel in podvizal z doktorjem Larkom na ulico, kjer je že čakal voz.

V kratkem se je vstavil voz pred stanovanjem pisatelja. V predsobi ju je sprejela z objokanimi očmi gospa Cookova.

„Tu je spalnica“, je pokazal Holmes. „vstopimo!“

„Kako to poznate?“, je vprašal Lark.

„V razburjenosti so pustili domači ljudje ključ tčitati v vratih od zunaj že od jutра“, je rekel Holmes, ter vstopi v spalnico.

Holmes pregleda z bistrim očesom sobico, ki je bila okusno urejena, sicer nekoliko po mladeniško v neredu. Ob steni blizu okna je stala široka pisalna miza.

„Sedimo“, pravi Holmes, „in vi, gospa Cookova dovolite, da vam stavim nekoliko vprašanj: Ali je kaj vrednostnih stvari zmanjkalo, ali so sploh kakšni znaki tatvine?“

„Ničesar nismo opazili“, pravi gospa Cookova.

„Ali se je že zgodilo kedaj, da je odhajal že zvečer gospod Clerk z doma?“ vpraša dalje Holmes.

„Nikdar, kakor hitro je odšel v svojo sobo, oblekel si je domačo suktnjo in črevlje, pušil, izpil grog in reševal svojo korespondenco“, je pojasnjevala gospa.

„Ni pokazal v zadnjem času kakšne otožnosti?“

„Ne“, pravi gospa Cookova, „bil je dobre volje in vesel kakor običajno, le da —“

„Le da, no kaj?“

„Imate prav, zadnje dni sem zapazila, da je bil nekoliko nemiren, kakor bi nekaj pričakoval.“

„Tako?“ pravi Holmes. „Ali ga je zadnje dni obiskal kak tuj človek?“

Gospa Cookova je zanikala.

Holmes je vstal in pravi: „Ali bi lahko videl dopise, ki jih je včeraj zvečer pregledoval?“

„Tu leže na pisalni mizi.“

Holmes pristopi k mizi in vpraša: „Kaj je to? pokazavši na neko steklenico.“

Gospa Cookova je odgovorila: „To je Vydrov malinov grog; je izvrstna reč. Kuha si ga slednji večer.“

Holmes poduha in poskuša iz steklenice. „Imate prav, to tudi jaz potrdim! — In k grogu — pripomni naglo — je jedel neke oblate.“

Gospa Cookova začudeno nanj pogleda: „Seveda, dal mi je tudi poskušati. Bili so izvrstni! Toda kako to veste?“

Holmes ji z nasmehom pokaže na preprogo pod mizo, na kateri so ležale še drobtinice. „Res je, zdi se, da so bili izvrstni“, je hvalil. Kaj pa tu leži?“ vzklikne in dvigne košček papirja, ki je ležal pod mizo.

Bil je to mali listek, na katerem je bilo napisano v vrstah druga pod drugo: L. 9:05, D. 11, O. 3:43, Br. 5:46, Str. 5:58—6:37, St. 10:20—7, C. 5:26, Pr. 9:44.

Holmes je številke pozorno pregledal: „Ali je to sam računal?“

„Najbrž kakšna plačila“, je menil doktor Lark.

„Mogoče“, pravi detektiv ter vidno nezadovoljen opazuje listek dalje z veliko napetostjo. Končno vpraša: „Je to pisal gospod Clerk sinoči?“

„Tega ne vem“, je odgovorila gospa Cookova, „listek je pa na vsak način vrgel včeraj na tla, drugače bi ga bila našla gotovo pri pospravljanju“.

Holmes obrne listek, pogleda na steno nad pisalno mizo in vpraša: „Kdo pa trga listke s tega kalendarja?“

„Jaz sama, vsaki dan zjutraj“, je odgovorila gospa.

„Ste včeraj tudi vi odtrgala?“

„V takem razburjenju se na to niti spomnila nisem.“

„Pa vendar“, reče Holmes. „tu je še listek od današnjega dne, 17. grudnia, a včerajšnjega držim v roki. Po tem razvidno, da je bil odtrgan in popisán včeraj zvečer. Toda sedaj na dopise!“ S temi besedami je vtaknil listek v žep in začel pregledovati dopise, odlagal jih je brez vsake besede. Ko je bil gotov, je vzel zopetno najvišji dopis v roko in čital. Vtaknil ga je v žep in vprašal: „Kje pa so ostali oblati? Včeraj jih je dobil zabojček.“

„A to že veste?“, se je čudila gospa Cookova. „Ni jih več, že včeraj je snedel celo pošiljatev, kar dokazuje prazen zabojček.“

„Tako?“ pravi Holmes. „Poslušajte, gospa Cookova, kakšno slabo lastnost pa je imel gospod Clerk?“

Teta Clerkova je molčala a za kratek čas v negotovosti rekla: „To bi pa težko vedela.“

„Kaj pa vi pravite, gospod Lark?“

„Clerk je gentleman v vsakem oziru,“ odgovori doktor.

„Torej vam hočem pomagati“, pravi Holmes. „Je to Clerk?“ Pokazal je na podobo moža s čednim okroglim obrazom in z dobro razvitim podbradkom.

„Da“, je rekla teta Clerkova in solze so ji zalile oči.

„Ali ste, gospa, dobra kuharica?“ vpraša Holmes.

„Da, s tem sem lahko ponosna“ in zarudi.

„Pa gospod Clerk se ni branil kakšnega dobrega grizljaja?“ vpraša dalje Holmes.

„Prav“, vzklikne Lark, „Karol je bil bolj sladkosneden.“

„Dobro. Ali je zginil gospod Clerk brez klobuka, brez zimske suknje, brez palice?“ je povpraševal detektiv.

Gospa Cookova je odprla omaro. „Poglejte“, je rekla, na to se niti spomnili nismo, da bi pogledali. Njegove zimske suknje, klobuka in palice tu ni.“

„Dobro je“, pravi Holmes. „Imate mogoče vozni red evropskih železnic?“

„Hočete oditi?“ se je čudil doktor.

„Mogoče“, se nasmelne Holmes. „Zakaj pa ne?“

Gospa Cookova je že iskala vozni red na mizi. „Tu mora biti. Od zadnjega potovanja v Paris je imel knjigo vedno na mizi. Kje pa je? To je pa vendar čudno. Ne morem je najti.“

„To sem si takoj mislil“, pravi Holmes, pripravi se za odhod in tolaži teto Clerkovo: „Nič se ne bojte, jaz vam že najdem gospoda Clerka živega in zdravega.“

„Oh, da bi le bog dal!“ vzdihne gospa Cookova.

Holmes se je vrnil domov, napisal v hitrici nekoliko dopisov in popoldne se je že odpeljal z vozom na kolodvor.

* * *

Črez dva dni je vstopil v pisarno Vydrove tovarne v Pragi tuj gospod brez brk, bledega obraza z ostrimi potezami.

„Sem Sherlock Holmes“, se je predstavil. „Rad bi govoril z gospodom tovarnarjem.“

Vsi navzoči so z občudovanjem in radovednostjo pregledovali gosta Poklicali so gospoda Vydra in Holmes se je z nekoliko besedi oprostil in vprašal: „Ni bil tu gospod Karol Clerk, pisatelj in vaš odjemalec?“

„Da“, potrdi gospod Vydra. „Danes dopoldne nas je obiskal in si naročil vse vrste naših oblatov, malinov grog, juhina konzerv, in juhine primesi, vse, v dokaj veliki meri. Pregledal si je tudi našo tovarno in ponosen sem, da je z občudovanjem pohvalil vzorno čistoto in skrbno pripravo naših izdelkov. V tovarni za žitno kavo je z nasmehom vzkliknil: „Res, ko vidim vse to, bi si želel otroke, da bi si mogel vzgojiti z vašo žitno kavo zdrave in okroglolične zavalenčke.“

„Kje pa stanuje?“ je nepotrpežljivo vprašal Holmes.

„Pri črnem konju.“

„Torej hvala vam“, zakliče detektiv. „Pa na svidenje, sicer pa, če bom imel le malo časa, prihitel k vam ter si tudi nekaj naročim vaših izbranih stvari.“ In že je hitel iz pisarne.

Skočil je v najbližji voz in se odpeljal k črnemu konju.

Po stopnicah v hotelu je stopal proti njemu rejen gospod svežega in okroglega obličja. Holmes ga je bistro pogledal in ko sta se srečala, zakliče po angleško: „Dober dan, gospod Clerk!“

Nagovorjeni možakar nanj začudeno pogleda, a Holmes nadaljuje: „Sem Sherlock Holmes. Veseli me, da vas vidim živega in zdravega. Vaši prijatelji so v velikih skrbih in so mene poverili, da bi vas našel.“

Tu se je tuj gospod glasno zasmeljal in stisnil roko Holmesovo: „Da, to sem jaz. Kako ste me spoznal?“

„Videl sem vašo podobo“, odgovori Holmes, „in drugače sem vedel da se tukaj snideva.“

„In kako ste po meni pri vseh izpraševal?“ se je čudil Clerk.

„To vam vse povem“, pravi Holmes. „Pred tremi dnevi zvečer ste sedeli v svoji spalnici in pil malinov grog in novo pošiljatev, ki sto jo že delj časa nestrpnno pričakovali, ste sprejeli isti dan. K temu ste prigrizovali Vydrove oblate, katere ste si dal poslati na poskušnjo. S temi ste bili, bi rekel, ves očaran. Ko ste pregledovali korespondenco, prečitali ste si pozornejšje tale popis od Vydrove firme?“ — pri teh besedah je potegnil Holmes dopis iz žepa in čital: „Rešujoč vaše cenjeno naročilo, poslali smo vam deset steklenic malinovega groga po K 2:— in na vašo željo tudi kolekcijo vseh vrst naših oblatov („Dessert delicat“, maslené in delikatesné oblate), v prepričanju, da bodele tudi s tem našim izdelkom povsem zadovoljni. Pričakujoč vašega zopetnega naročila si dovoljujemo vas opozoriti, da smo v času pred božičem z naročili tako zaposlemi, da nam pri najboljši volji ni mogoče rešiti vsa naročila v pravem času in radi tega prosimo, da bi nam blagovolili oprostiti, če bi se nekoliko zakasnil s pošiljativjo! Naj že bo kar hoče, vi ste to čital in kot ljubitelj dobrih grizljajev ste hoteli imeti za praznike izborne oblate, naj že stanejo, kolikor hočejo. Na tale listek“ — Holmes pokaže papirček, ki ga je našel v Clerkovi spalnici — „ste si napisal iz voznega reda spojevanje s Prago. Videli ste, da je treba oditi z vlakom iz Dovera ob devetih zvečer in da vam vlak ne odide, če se ne potrudite. V hitrici ste se oblekel, knjigo voznega reda ste vtaknil v žep in zapustil stanovanje, ne da bi vas kdo videl. V svoji pisateljski raztrešenosti in nestrpni sladkosnednosti, ste se pozabil posloviti od svoje tete in niste pomislili, koliko grenkosti bo morala pretrpeti radi vašega tajnega odhoda. Ko sem pregledoval številke, napisane na tem listku, ki sem ga pri vas našel, uvaževal sem vse možnosti, kaj naj bi pomenile. Med drugim sem si mislil, če ne naznačujejo čas. Pri natančnejšem pregledovanju, da nobena od števil ne večja kot 12 in da se pravilno zvečujejo in zmanjšujejo, je bila potrjena moja slutnja. Ko sem bil o tem prepričan, sem spoznal, da je to železnični čas in skrajšana imena mi niso delala nikakih preglavic, takoj sem uganil: London, Dower, Ostende, Brussel, Strassburg, Stuttgart, Karlovi vari (Carlsbad), Praga, zlasti, ko je moje poizpraševanje dokazovalo, da so se

vam Vydrovi oblati tako pri-
ljubili in da ste šli za njimi tja
v Prago. Tako sem sedel tudi
jaz na prvi vlak i odšel za
vami v Prago."

„Izborno“ zakličie Clerk.
„Občudujem vašo bistrournost.
Toda sedaj vas prosim, da
greste z menoj na kozarec ma-
linovega groga. To vam nebo
škodilo v tej zimi.“

Holmes ni odklonil in v veselem razgovoru je obema hitro potekal čas pri kozarcu izbornega gorkega groga. Naglo je pogledal Holmes na uro in vstal: „Oprostite, moram na vlak. V Londonu čaka name mnogo dela.“

„Škoda“, je rekel Clerk, „ker vem, da vas na noben način ni mogoče zadržati. Na svidenje! Pozdravite mi dobro teto in skrbne prijatelje. Se pred prazniki se vrnem. S seboj pripeljem za spomin vsem kolekcijo Vidrovih oblatov. Tudi vam jih preskrbim na vašo željo.“

Holmes mu je stisnil roko in odhajal miren, toda zadovoljen. —

NOVOST.

STEKLENICE ZA VYDROVO OTROŠKO MOKO.

Za večkratno potrebo, priredili smo za našo otroško moko steklenice. Kupite si jo enkrat za vselej, z daljšo množino jo pa le dopolnjujete. Je lepe oblike, iz čistega belega stekla za 80 vin. Napolnjena 3 K 20 vin. Z ozirom na steklenico pre naredili smo tudi zamotanje za celi 1/2 kg. Vydrove otroške moke.

Mnogo mamic naroči 3 kg. moke naenkrat, ker taka pošiljatev gre poštnine prosto. Komur ljubo, blagovoli si to steklenico naročiti. Na konec ostane gospodinjji vedno praktična bodisi za kavo, sadje in t. d.

Gori!

draga gospodinja. Če ste pozabila naročiti Vydrovo kavo, izvolite to naročiti sedaj.

vrne, mešate sok na polovico z vodo, ne stane vas Julep niti toliko, kot dražje pivo. Ocenite pomen posebno pri vzgoji otrok ter premislite. Nimamo namena prerekati se s pivcem alkoholičnih pijač, če tudi s srednjim, ki je vaje na svojo vsakdajno mero.

Danes so ljudje moderni, kateri razumejo pomen abstinence, zopet so pa tudi bolniki, ki ne smejo piti ne piva in ne vina.

In one, ki to razumejo, gotovo pridobimo, že pri prvem naročilu za stalne odjemalce in priporočevalce.

NEPODPISANA PLAČILA:

Pošiljatelj	Dan	Pošt. hranil	Pošiljatelj	Dan	Pošt. hranil
Pančič Jos., Bribir	2./8.	10 4:50	Jan [M. Zaversnik	4./8.	10 14'—
Vehar Janez, Žiri	14./8.	10 1'67	Zupanec Tomo, Boh. Bistrica	13./8.	10 1'—

Nepodpisana plačila.

Kraj ali pošta	Dan	Pošt. hranil	Kraj ali pošta	Dan	Pošt. hranil
Badljevina	12./6.	10 4:50	Sv. Jakob v Rožu.	3./5.	07 4:50
Bistrica Boh.	8./5.	05 4:50	Šostanj	16./11.	09 4:50
Celje	12./6.	10 4:50	Žiri	20./12.	06 4:50

Dne.....

Pošljite mi na navedeni naslov 5 kg. „Vydrovke“ za 4 K 50 vin. poštnine prosto.

Pošljite mi.....kg. Vydrove otroške moke. (1 kg. za 2 K 40 vin.)

Dalje.....škatej Vydrovih šumečih bonbonov „s sidrom“,.....„Ambo“ po 2 K

K temu.....škatej Vydrovih juhnih konzerv, po 1 K 50 vin.

1/4 kg. Vydrovega prídátka za juhe in omake, za 1 K 60 vin.

.....škatej oblatov maslenih po 2 K

.....Destinn „ 2 „

.....Dessertek „ 3 „

1/4 kg. Vydrovega „Buhtina“ za 1 K

1 steklenico Vydrovega malinovega groga za 2 K

1/4 kg. Vydrove gorčice francoske za 80 vin.

1/4 „ „ kremžke „ 80 „

„Jablus“ (blag. nazn. žel. postajo) za K —40

Podpis in naslov:

„DOMAČI PRIJATELJ“ vsem Vydrovcem zastoj.

Cenik:

- Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečah poštnine prosta 5 kg. K 4:50
- Otroška moka v zavitkih 1 kg. 2:40
- Juhne konzerve (grahova, goba, va, lečna, riževa in rezančna) v škatli za 25 porcijonov 1:50
- Juhni pridatek, stekl. 1/4 kg. 1:60
- Šumeči bonbon „Ambo“ in tudi „sidrom“ zavitek 50 kmd. 2:—
- Malinovi grog 2:—
- Oblati „Desert delikat“ zavitek s 50 komadov 3:—
- Oblati „Destin“ zavitek s 40 kmd. 2:—
- Masleni oblati zavitek s 25 kmd. 2:—
- „Buhtin“ v 1/4 kilogr. stekleničah. 1:—
- Gorčica po franc. in kremžkem načinu po 1/4 kg. po —80
- „Julep“, obširnejše na platnicah!

Vydrova tovarna hranil,
Praga VIII.

3 v znamka,
če na drugi strani razven naročila ni pripisane nikake pripombe,
sicer pa 5 vin.

Vydrova tovarna hranil

Praga VIII.

(C. k. poštni urad, Praga 22.)

